

"Ας παρακαλέσωμεν τὸν Ὑψιστο νὰ μᾶς δῶν ἅπαντα τὴν βοήθειά Του καὶ ὡς Τὸν εὐχαριστήσουμε μὲ ὅλη μας τὴν ψυχὴ, γιατί μᾶς ἐδιάλεξε ὑπερασπιστὰς τῶν πολυτιμωτέρων ἀγαθῶν ποὺ ἔχει ἡ ἀνθρωπότης καὶ μᾶς ὑψωσεν ἔτσι ἀπὸ τὴν ταπεινότητά μας εἰς σκεῦος ἐκλογῆς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑΣ

Μεταξάς

ΛΟΓΟΙ

ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

1936 - 1941

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

1936 - 1938

ΛΟΓΟΣ ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ
ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

(2 Ὀκτωβρίου 1936)

Μὲ ἀπειρή χαρὰ καὶ μὲ μεγαλύτερη ἀκόμα ὑπερηφάνεια, σὲ βλέπω, λαὲ τῶν Ἀθηνῶν, λαὲ τοῦ Πειραιῶς, λαὲ τῶν περιχώρων, Ἑλληνικὲ Λαέ, συγκεντρωμένον εἰς μίαν τόσον ἀπέραντον συγκέντρωσιν, ποῦ εἶναι ἀλήθεια ἡ πρώτη συγκέντρωσις ποῦ γίνεται μόνον καὶ μόνον γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ὄχι διὰ κόμματα.

Τὸ σημερινὸν θέαμα, πολῖται Ἑλληγες, τὸ καταλαβαίνετε ὄλοι σας καὶ τὸ ὀλέπετε, πόσο ἦτανε ἀσυνήθιστο διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ εἶμαι ἀκόμα γεμᾶτος χαρὰ καὶ γεμᾶτος ἀπὸ συγκίνησιν, διότι μὲ μιὰ τέτοια σὲ πυκνὲς μάζες, σὲ μυριάδες πολλὰς, ἐθνικὴν συγκέντρωσιν, ἤλθετε, λαὲ τῆς πρωτεύουσας, λαὲ τοῦ πρώτου ἐμπορικοῦ λιμένος τῆς Ἑλλάδος, λαὲ ποῦ μοχθεῖς στῆ γῆ τῶν περιχώρων, μαζὶ μὲ τὴ γνώμη καὶ τὴν πεποίθησιν ὄλου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, διὰ νὰ μοῦ ἐκφράσῃ καὶ πάλιν ὄλου τοῦ ἑλληνικοῦ τὴν ἐμπιστοσύνην σου, διὰ νὰ διατρανώσῃ τὴν πεποίθησιν ὄλου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στῆ Μεταβολὴ τῆς 4 Αὐγούστου. Λέγω ὡς «σύνολον», διότι ἀπὸ ὅπου καὶ ἂν ἐπέρασα, ἀπὸ χωριά, ἀπὸ πόλεις, ἀπὸ μοναχοὺς ἀνθρώπους, ἀπὸ γέροντας καὶ νέους, ἀπὸ ἐμπόρους καὶ βιομηχάνους, ἀπὸ ἀληθινούς διανοουμένους καὶ ἐπιστήμονας, ἀπὸ ἐργάτας, ἀπὸ γεωργούς, ἀπὸ γυναῖκας καὶ ἀπὸ παιδιὰ ἀκόμη, τὰ ἴδια λόγια ἀκουσα.

«Τράβα ἐμπρός. Εἶμαστε μαζὶ σου!»

Καὶ τραβᾶμε ἐμπρός ὄλοι μαζὶ, ὡς ἓνα σύνολον, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἐκείνους ποῦ εἶτε ὀδηγοί, εἶτε ὑπηρέται τοῦ κακοῦ παρελθόντος, δὲν θέλουσιν ἀκόμη νὰ καταλάβουν ὅτι οἱ καιροὶ ἄλλαξαν, ὅτι ἐπιστροφή πρὸς τὰ ὀπίσω δὲν εἶναι δυνατὴ πλέον, καὶ ὅτι ἡ Ἑλλάς μίαν καὶ μόνην διέξοδον ἔχει : Νὰ τραβήξῃ ἐμπρός, ἀποφασισμένη νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ κοινὸν ἔργον, τὴν ἀναγέννησίν της.

Ὅτι εἰς τοῦτο εἶμαι ἀποφασισμένος, τὸ αἰσθάνεσθε ὄλοι καλά. Δὲν ἐπῆρα τὸ τιμῶν, διὰ νὰ τὸ ἀφήσω μπροστὰ σὲ ὀποιαδήποτε ἀπειλή. Τὸ τιμῶν θὰ τὸ κρατήσω γερὰ στὰ χέρια μου, διότι αἰσθάνομαι πόσον μεγάλη εἶναι ἡ εὐθύνη μου ἀπέναντι τοῦ λαοῦ, ἀπέναντι τοῦ ἔθνους μας καὶ τῆς ἱστορίας του, αἰσθάνομαι πόσον μεγάλη εἶναι ἡ εὐθύνη μου καὶ ἀπέναντι ἐκείνου ποῦ μοῦ τὸ ἐνεπίστευθῆ διὰ νὰ τὸ κρατήσω ἀτράνταχτα ὡς ὑπεύθυνος εἰς ὄλα.

Ζῶμεν ὄλοι εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς πῶ μὲ πολλὰ λόγια εἰς ποῖαν θέσιν εὐρῆκε τὸν τόπον μας ἡ Μεταβολὴ τῆς 4 Αὐγούστου. Τὸν κίνδυνον τὸν ἠσθάνεσθε ὄλοι σας ἀπὸ πολλὸν καιρὸν καὶ ἐβλέπατε ὄλοι σας τὸν μοιραῖον κατήφορον εἰς τὸν ὀποῖον ἐκυλιόμεθα καὶ ἡ ἀγωνία σας εἶχε

μεγαλώσει καὶ ἐφθάσατε σὲ ἀπελπισία διὰ τὸ κατάντημα τῆς Ἑλλάδος, διότι δὲν ἐβλέπατε πλέον σωτηρία.

Ὁ κομμουνιστικὸς κίνδυνος, ἐνώθητε ὄλοι σας, ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα, ἦτο πραγματικότης. Σιγὰ σιγὰ καὶ ὑπουλα ὁ ἀπαίσιος ἐχθρὸς ἐπροχωροῦσε μέσα στὸ σχολεῖο, μέσα στὸν στρατῶνα, μέσα στὸ ἐργοστάσιο, μέσα στὸ σπίτι μας. Ἐπροχωροῦσε καὶ ἀπειλοῦσε νὰ συντρίψῃ τὰ πάντα, νὰ γελοιοποιήσῃ τὴ θρησκεία, νὰ διαλύσῃ τὴν οἰκογένεια, νὰ καταρρακώσῃ τὴν πατρίδα. Ἄν ἦσαν τρελλοὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἢ ὄχι, δὲν τὸ ξέρω. Ἐκεῖνο ποῦ ξέρω εἶναι, ὅτι ἦσαν ὄργανα μιᾶς διεθνούς κινήσεως καὶ αἱ ἐνέργειαι τῶν δὲν ἔβγαιναν ἀπὸ καμιά ἐσωτερικὴ ἀνάγκη τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἔκανονίζοντο ἀπ' ἑξῆς, ἀπὸ τὰ διεθνή τῶν κέντρα. Μέσα στῆ γενικὴ ἀνατροπὴ, ποῦ λογάριζε ὁ κομμουνισμὸς, ἡ Ἑλλάς ἦτο ἓνα κομμάτι τοῦ μεγάλου παιγνιδιοῦ, ποῦ ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃ στὴν ὥρα του, χάριν τῆς γενικῆς καταστροφῆς. Καὶ ἡ ὥρα, ποῦ εἶχαν ὀρισθῆ διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἦτο ἡ 5 Αὐγούστου. Ἐμεῖς μιὰ μέρα πρὶν, τὴν 4 Αὐγούστου, τοὺς ἐπρολάβομε. Δὲν σᾶς ἔμεινεν ἀμφιβολία διὰ τὸν κίνδυνον ποῦ εἶχατε διατρέξει. Ἐβλέπατε μπροστὰ σας νὰ παίζεται τὸ παιγνίδι ὀλόκληρο. Διὰ τοῦτο εἶχαν νεκρωθῆ αἱ ἐργασίαι στὴν Ἑλλάδα καὶ πολλοὶ πολῖται ἔφευγαν ἀπὸ τὰ βορεινὰ διαμερίσματά της διὰ νὰ εὐρουν καταφύγιον ἄλλου, φανταζόμενοι, ὅτι μποροῦν νὰ ἀποφύγουν τὸν φοβερὸν κίνδυνον, τὴν γενικὴν καταστροφήν, ὅπου καὶ ἂν ἐπήγγαιναν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν θὰ ἦτο δυνατόν. Ἰδετε τὴν Ἰσπανίαν, ἓνα ἔθνος ἱστορικόν, γενναῖον, καὶ ὑπερήφανον, διὰ νὰ ἀναλογισθῆτε τί θὰ ἀνέμενε τὴν φτωχὴν Ἑλλάδα.

Ἀπὸ τὸν ὄλεθρον αὐτὸν σᾶς ἐγλύτωσεν ἡ 4 Αὐγούστου.

Ἀπὸ τὴν συμφορὰν αὐτῆ, Ἑλληνικὲ Λαέ, δὲν ἠμποροῦσαν νὰ σὲ γλυτώσουν τὰ κόμματα.

Τὰ κόμματα εἶχαν γηράσει πλέον καὶ ἐξαντληθῆ μέσα σὲ μακρὰς ἀκαταπαύστους ἐσωτερικὰς διαμάχας, αἱ ὀποῖαι εἶχαν κατασπαταλήσει καὶ πᾶν ὄτι καλὸν ὑπῆρχεν ἀπὸ τοὺς ἀρχικοὺς δημιουργοὺς τῶν. Ἦσαν πλέον ὄργανισμοὶ νεκροί. Δὲν ἔβλεπαν πλέον παρὰ ψήφους, δὲν ἔβλεπαν παρὰ πῶς θὰ κερδίσουν ψήφους μὲ ὀποιοδήποτε μέσον καὶ μὲ ὀποιαδήποτε θυσία. Δὲν ἐνδιεφέροντο διὰ τὴν ποιότητα τῶν ψήφων. Ἀδιαφοροῦσαν ἂν ἦσαν αἱ ψήφοι αὐταί, ψήφοι κομμουνιστῶν, ψήφοι ἐκμεταλλευτῶν τοῦ δημοσίου χρήματος, ψήφοι ἀπάτριδων. Ὅλοι τὸ ἴδιο ἦσαν. Ἀρκεῖ ὄλοι αἱ ψήφοι αὐταὶ μαζὶ μὲ τὰς ψήφους τῶν τιμίων ἀνθρώπων νὰ τοὺς ἐδίδαν ἀριθμητικῶς τὴν ἐξουσίαν.

Λὲς καὶ εἶχαν προαισθανθῆ τὸ τέλος τῶν καὶ ὑπέσχοντο σὲ ὄλους τὰ πάντα. Στὸν ἓνα θέσιν, στὸν ἄλλον διορισμὸν, στὸν ἄλλον ἐπιχειρήσεις, εἰς ἄλλον παραβάσεις τῶν νόμων, εἰς ἄλλον προνόμια καὶ ἐξαιρέσεις, εἰς τὸν ἐργάτην μεγάλη ἡμερομίσθια, εἰς τὸν ἐργοδότην πόλεμον κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ, εἰς τὸν κομμουνιστὸν πόλεμον κατὰ τοῦ ἐργοδότη. Ὅλα διὰ τὴν ψήφον. Καὶ μέσα στὸ κυνήγημα αὐτὸ τῆς ψήφου ἐσθῆντο τὸ σύνολον, ἐσθῆντο ἡ Πατρίς. Δὲν λέγω ὅτι μεταξὺ αὐτῶν δὲν ὑπῆρχαν καὶ τίμοι ἄνθρωποι. Ἰπῆρ-

χαν. Ἀλλά και αὐτῶν ἡ καλὴ διάθεσις ἐσβύνητο μπροστὰ στὴν ἀνάγκη τοῦ κυνηγητοῦ τῆς ψήφου.

Ἀλλά, Ἕλληνες, τὸ κυνηγητὸ αὐτὸ ἦτο δράμα δλόκληρο διὰ τὴν ταλαίπωρη Ἑλλάδα. Τὸ κυνηγητὸ αὐτὸ ἐπλήρωνε ὁ δημόσιος προυπολογισμὸς μὲ δισεκατομμύρια, ἐπλήρωνε δηλαδή ὁ λαὸς μὲ τοὺς φόρους του, μὲ τὸν ἰδρωτὰ του, μὲ τὸ αἷμα του, καὶ ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία μὲ τὴν διαφθορὰ πού τῆς προξενούσαν.

Ἡ Βουλὴ, πολίται τῆς Ἑλλάδος, εἶχε μεταβληθῆ σὲ αἴθουσα ὄπου, δυστυχῶς, τὰ ἱερώτερα τῆς Πατρίδος εἶχαν καταντῆσει ἀντικείμενον κομματικῶν συμβιβασμῶν. Μέσα σὲ καπνούς, σὲ καφέδες καὶ τρομακτικὴ ἀδιαφορία, μέσα σὲ μιὰ ἀηδὴ κατάστασι προσεφέροντο τὰ πολυτιμότερα τῆς Ἑλλάδος. Ὅσοι ἀπὸ σᾶς εἶχате τὴν κακὴ τύχη νὰ παρευρεθῆτε ποτὲ σὲ συνεδρίασι τῆς Βουλῆς, στὰ θεωρεῖα κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, μὴ μοῦ πῆτε ὅτι δὲν φύγατε ἀηδιασμένοι ἀπὸ τὴν κατάστασι τῆς. Ἀκόμα, μὴ μοῦ ποῦν οἱ τίμιοι ἄνδρες, πού ἦσαν κατὰ καιροὺς μέλη τῆς Βουλῆς, ὅτι δὲν ἀπέστρεψαν τὸ πρόσωπόν των ἀπὸ ἐντροπὴν καὶ ἀηδῖαν καὶ δὲν ἐσπευσαν νὰ φύγουν, διότι δὲν βαστούσαν πλέον νὰ βλέπουν τὴ σαπίλα τῆς.

Μάλιστα, πολίται Ἕλληνες, εἶχε σαπίσει ὁ κοινοβουλευτισμὸς. Μαζὶ μὲ τὸ γῆρας του προσετέθη καὶ ἡ μετάγγισις τοῦ κομμουνιστικοῦ αἵματος, τοῦ τόσο δραστικῶς δηλητηριώδους αὐτοῦ αἵματος καὶ τοῦ ἔφερε μιὰ ὥρα ἀρχύτερα τὸ θάνατό του. Δὲν ἤμπορούσατε, πολίται τῆς Ἑλλάδος, νὰ μεταβῆς σὲ κανένα δημόσιον γραφεῖον νὰ ζητήσης τὸ δίκαιόν σου, ἐὰν δὲν σὲ συνῶδευε ὁ κομματάρχης, πρὸς τὸν ὁποῖον θὰ εἶχες υποδουλωθῆ ἀπὸ πρὶν καὶ στὸν ὁποῖον ἐδίδες πολλὰς φορὰς καὶ χαρτὶ πού τοῦ ὠρμίζεσο διὰ τὴν υποδούλωσίν σου. Δὲν ἤμπορούσατε νὰ εἶσαι δημόσιος ὑπάλληλος, ἂν δὲν ὑπέκυπτες στὴ βία καὶ στὴ δεσποτεία τοῦ κομματάρχου, διότι ἀλλιῶς «δὲν θὰ ἦσο δικός σου» καὶ δὲν θὰ εἶχες θέσιν παρὰ εἰς τὰ πέρατα τῆς Ἑλλάδος, ἂν δὲν ἔχανες καὶ τὸ ψωμί σου. Τὰ ὄργανα τῆς δημοσίας ἀσφαλείας ἦσαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς καὶ τοῦ μικροτέρου κομματάρχου τοῦ μικροτέρου δήμου.

Κόπιασε τότε ἐσὺ ὁ μικρὸς χωρικός, ὁ μικρὸς ἐπιτηδευματίας, ὁ μικρὸς χειροτέχνης, ὁ μικρὸς ἔμπορος, ὁ φτωχὸς ἐργάτης, κόπιασε νὰ παραπονεθῆς διὰ τὴν ἀδικίαν πού σοῦ κάνανε.

Ἔτσι ἀναγκασθήκατε καὶ σεῖς, Ἕλληνες πολίται, νὰ μάθετε νὰ ζητᾶτε καὶ ἀδίκαια καὶ παράνομα πράγματα, ἀφοῦ σᾶς τὰ κατώρθωνε ὁ κομματάρχης.

Ἐσένα δέ, ἐργάτη, καὶ ὅταν ἀκόμη ἀπελάμβανες τὸ ψωμί σου καὶ ἦσο εὐχαριστημένους, σοῦ ἔκοβε τὸ ἡμερομίσθιον ὁ κομμουνιστὴς ὡς ἔρανο διὰ τοὺς ἀνατρεπτικούς του σκοποὺς καὶ σὲ ἐβίαζε καὶ σὲ ἀπεργίας καὶ σὲ ταραχὰς, κόβοντας τὸ ψωμί σου καὶ φοβερίζοντας ἐσένα τὸ φτωχὸ οἰκογενειάρχῃ, τὸν προστάτη γυναικὸς καὶ παιδιῶν, ὅτι, ἂν δὲν ὑπακούσης, θὰ σὲ σῆση ἀπὸ τὰ σωματεῖα του, διὰ νὰ μὴ μπορῆς ποτὲ νὰ ἔρῃς ἐργασία.

Καὶ ἔζησες, Ἑλληνικὲ Λαέ, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴ διπλὴ αὐτὴ τυραννία τοῦ

κομματάρχου καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ, πού σοῦ ἔλεγαν ὅτι ἔτσι πρέπει νὰ ζῆς διὰ νὰ εἶσαι ἐλεύθερος.

Καὶ εἰς τὸ τέλος τὰ κόμματα σὲ παρέδωκαν, ἄλλα μὲν ἐπιστήμως, ἄλλα δὲ ἀνεπιστήμως, εἰς τὸν κομμουνισμὸν, διὰ νὰ ἔχῃς... μεγαλύτερη ἐλευθερία!!!

Ἀπὸ αὐτὴ τὴ διπλὴ τυραννία, πού σοῦ εἶχε ἀφαιρέσει κάθε αἴσθημα πατριωτισμοῦ, κάθε αἴσθημα ἀξιοπροσέπειας, πού σὲ εἶχε ρίξει σὲ τελεία ἀπόγνωσι καὶ ἀπογοήτευσι, ὥστε — μὴ τὸ ἀρνηθῆς — νὰ βαρεθῆς καὶ τὸν ἑαυτὸ σου ἀκόμα καὶ νὰ ζητῆς περιπέτειες καταστρεπτικὰς καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου ἀκόμη, σὲ ἐλευθερώσαμεν ἡμεῖς.

Ἐὰν εὐθὺς μετὰ τὴν 4 Αὐγούστου ἠσθάνθητε ὄλοι σας γενικὴν ἀνακούφισιν, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αἰσθανθήκατε θαυιὰ ὅτι ἀπηλλάγητε ἀπὸ τὸ βάρος τῆς διπλῆς αὐτῆς τυραννίας, εἰς τὸ ὅτι εἶδατε πλέον τὸν ἑαυτὸ σας πραγματικὰ ἐλεύθερο.

Ὅταν κάθε τρία-τέσσαρα χρόνια — τί λέω τρία-τέσσαρα χρόνια; — ὅταν κάθε ἕξ μῆνες σὲ ἔφεραν στὴν κάληπην διὰ νὰ ψηφίσῃς καὶ σοῦ ἔλεγαν ὅτι ψηφίζεις μυστικά, ἐνῶ ὄλοι σας ἐγνωρίζατε ὅτι ἐψηφίζατε φανερά, καὶ ἐψηφίζατε κάτω ἀπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν κομματάρχων καὶ κάτω ἀπὸ τὰς ὑποσχέσεις τῶν ἀτομικῶν πρὸς τὸν καθένα παροχῶν εἰς βάρος τοῦ συνόλου, ἦσουν ἐλεύθερος; Τὸ ξέρω ὅτι ἐψηφίζατε μὲ πικρίαν καὶ μὲ τὸν ὄρκον μέσα ἵνα νὰ ἐκδικηθῆτε μιὰ μέρα τὰ κόμματα αὐτά, ἀλλὰ δὲν ἦσατε ἐλεύθεροι! Ὅταν εὐθὺς μετὰ τὰς ἐκλογὰς ἐτύχαινε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκεῖνος πού δὲν ἐψήφισες καὶ ἦσουν ἐκτεθειμένοι στὴν καταδίωξιν τοῦ ἀτόμου σου, τῆς δουλειᾶς σου, τοῦ ψωμοῦ σου, ὅταν δὲν εὑρισκες καμιά προστασίαν ἀπὸ κανένα ὄργανο τῆς ἐξουσίας, πού ἦτο στὰ χέρια τοῦ ἀντιθέτου κόμματος, ἦσουν ἐλεύθερος; Δὲν ἐθεωρεῖσο καν Ἕλληνα, διότι δὲν ἦσο δικός τους. «Ἦσουν μαῦρος». Ὅταν στὴ Βουλὴ ἐχάνοντο ὄρες καὶ ἡμέρες δλόκληρες καὶ ἐβδομάδες σὲ λόγους καὶ ρητορείας καὶ κανεὶς δὲν ἐφρόντιζε διὰ τὰ γενικά σου συμφέροντα, ἦσουν ἐλεύθερος; ἢ μήπως τάχα ἦσουν κυρίαρχος; Ὅταν τὰ κόμματα σὲ ἔφεραν σὲ ἐμφυλίους ρήξεις, σὲ ρήξεις Ἑλλήνων πρὸς Ἕλληνας, διὰ νὰ καταλάβουν πότε τὸ ἕνα καὶ πότε τὸ ἄλλο τὴν ἐξουσία, καὶ ἐγέμισε ἡ Ἑλλάς ἀπὸ πάθη καὶ ἀπὸ μίση καὶ ἀπὸ αἵματα, καὶ ὅταν ἐχωρίζοντο οἰκογένειαι καὶ ἀδελφὸς ἐσκότωνε τὸν ἀδελφὸ ἀπὸ τὸν ἀφάνταστο φανατισμὸ πού σᾶς δημιουργούσαν, ὅταν ἀπὸ ὄλα αὐτὰ ἐσθῆντο ἡ Πατρίς, ἦσουν ἐλεύθερος; ἢ μήπως τάχα ἦσουν κυρίαρχος; Ὅταν ὁ κομμουνισμὸς ἐπανεστᾶται τὸ μαθητὴ κατὰ τοῦ διδασκάλου, τὸ παιδί κατὰ τοῦ πατέρα, τὸ κορίτσι κατὰ τῆς μητέρας, ὅταν ὁ δάσκαλος ἐμάθεινε στὰ παιδιά νὰ μὴ σέβωνται τίποτε, οὔτε ἀκόμη καὶ τὴν οἰκογενειακὴν τῶν τιμὴν, ὅταν ἔβλεπες τὸ παιδί σου διεφθαρμένον καὶ ἐπαναστατημένον καὶ δὲν ἠμπορούσες νὰ κάμῃς τίποτε, διότι τὸν κομμουνιστὴ διδάσκαλον τὸν ἐπροστάτευε ὁ Ὑπουργὸς τοῦ κόμματος, ἦσουν ἐλεύθερος;

Αὐτὴ ἦταν ἡ ψεύτικη ἐλευθερία, μὲ τὴν ὁποία τὰ κόμματα σὲ ἀπατούσαν καὶ σὲ ἀποκοίμιζαν τόσα χρόνια καὶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἑποία ἐκρύβετο

τὸ ἀπαίσιον σαράκι πού σέ ξεφερνε κατευθεῖαν στήν πιό τρομακτική τυραννία τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ἀπὸ τὴν τυραννία αὐτὴ σέ ἐγλύτωσε ἡ 4η Αὐγούστου. Ἀπὸ τὴν 5ην Αὐγούστου εἶσαι πραγματικά ἐλεύθερος. Ἐγὼ ἐπῆρα τὴν εὐθύνην τῆς πράξεως καὶ τὴν ἔχω δλόκληρη.

Ἐπαυσαν πλέον αἱ κομματικαὶ Κυβερνήσεις καὶ δὲν θὰ ἔχῃς τὸ δυστύχημα, τὸ φοβερὸ δυστύχημα, νὰ ξαναγυρίσῃς σὲ τέτοιες Κυβερνήσεις. Αὐτὸ δὲν θὰ γίνῃ ποτέ, σοῦ τὸ ἐγγυῶμαι ἐγώ. Ἡ Κυβέρνησίς σου εἶναι πλέον Ἐθνικὴ Κυβέρνησις καὶ στηρίζεται ἀπόλυτα στὴ συγκατάθεσί σου ἀκριδῶς, στήν συγκατάθεσι πού μοῦ ἐκδηλώνετε καὶ σήμερα τόσον πανηγυρικά, μὲ τόσον ἀμετρον ἔνθουσιασμό. Καὶ ἀνήκει ἡ Κυβέρνησίς σου σὲ ἄλλους σὰς ἐξ ἴσου, καὶ στὸν φτωχὸ καὶ στὸν πλούσιον, καὶ στὸν δυνατὸ καὶ στὸν ἀδύνατον, καὶ στὸν μεγαλύτερο καὶ στὸν μικρότερο, ἐξ ἴσου σὲ ἄλλους. Τὸ χρέος τῆς εἶναι νὰ φροντίζῃ δι' ἄλλους ἐξ ἴσου, καὶ μάλιστα νὰ φροντίζῃ κατὰ προτίμησι διὰ τὸν φτωχὸ καὶ τὸν ἀδύνατον, καὶ τὸ χρέος τῆς εἶναι νὰ φροντίζῃ διὰ τὸ σύνολον, διὰ νὰ καταστήσῃ τὴν Ἑλλάδα μας χώρα πολιτισμένη, χώρα εὐνομιουμένη, χώρα ὅπου ὁ καθείς νὰ εὐρίσκη τὸ δίκιο του, χώρα ὅπου κανένας νὰ μὴ πιεζῇ καὶ ἐκμεταλλεύεται τὸν ἄλλον, χώρα πού νὰ ἡμπορῇ νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ συμφέροντά τῆς, χώρα πού νὰ τὴν σέβωνται ἄλλοι.

Αὐτὸ τὸ ἔργο ἀναλάβαμε ἄλλοι μας καὶ ἐπειδὴ τὸ ἀναλάβαμε ἄλλοι μαζί αὐτὸ τὸ ἔργο μὲ θεῖο ἔνθουσιασμό, μὲ χαρὰ, δι' αὐτὸ εἶναι ζωγραφιστὴ εἰς τὰ πρόσωπά σας ἡ ἀνακούφισις πού αἰσθανθήκατε. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ σημερινός σου ὁ ἔνθουσιασμός, μὲ τὸν ὅποιον ἤλθες ἐδῶ, διὰ νὰ μοῦ ἐκφράσῃς τὴν ἐμπιστοσύνη σου μὲ τὸν ἀλήθεια τρομερὰ καταπληκτικὸ ὄγκον σου.

Ἐσὺ δέ, νεολαία τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποία τόσο ἐκακομεταχειρίσθησαν αἱ δύο τυραννίαι, τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ τοῦ κομματάρχου, καὶ σὲ ἀφῆκαν χωρὶς φροντίδα, χωρὶς ἐκπαίδευσιν, χωρὶς ἔνθουσιασμόν καὶ χωρὶς ἰδανικά, αἰσθάνθηκες τὴν ἀνάγκην αὐτὴν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον. Καὶ δι' αὐτὸ ἡ χαρὰ σου, μὲ τὴν ὁποίαν μὲ ὑποδέχεσαι παντοῦ.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζῃς, Ἑλληνικὴ Λαέ, ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ τῆς ἀναγεννήσεως, τὸ ὅποιον σοῦ ὑποσχέθηκα καὶ διὰ τὸ ὅποιον ἀρχίσαμε ἄλλοι νὰ ἐργαζώμεθα, νὰ μοχθοῦμε, νὰ πονοῦμε, εἶναι μακρὸν καὶ δύσκολον. Πρέπει νὰ ξέρῃς τὴν ἀλήθειαν. Χρειάζεται καιρὸς πολλὸς καὶ κόποι μεγάλοι.

Διὰ ν' ἀνεδοῦμε ἀπὸ τὸν κατήφορον, στὸν ὁποῖο πέρασαμε, θὰ χρειασθῇ ἀνήφορος καὶ ὁ ἀνήφορος ἔχει κόπους, ἔχει ἰδρώτα. Ἀλλὰ μόνον ἔτσι θ' ἀνεδοῦμε πάλι, διότι ἀσφαλίστατα θ' ἀνεδοῦμε στήν κορυφή, ὅπου ἔπρεπε νὰ στακώμεθα καὶ ὅπου θὰ σταθοῦμε γερὰ μίαν ἡμέραν.

Δι' ἕνα τέτοιο ἔργο δὲν σοῦ ὑπόσχομαι πλοῦτη καὶ εὐμάρεια. Σοῦ ζητῶ θυσίας καὶ στέρησις. Ἀλλ' αἱ θυσίαι καὶ στέρησις δὲν θὰ χρησιμεύουν διὰ νὰ τρέφουν τοὺς κηφήνας τῶν κομμάτων καὶ τοὺς ἐργατοπατέρας τοῦ κομμουνισμοῦ, οὔτε τοὺς ἀγροτοπατέρας τῶν φτωχῶν γεωργῶν. Αἱ θυσίαι καὶ στέρη-

σεις, πού σοῦ ζητῶ, θὰ εἶναι τὰ ἀγκωνάρια, θὰ εἶναι οἱ πέτρες μὲ τίς ὁποῖες θὰ οἰκοδομηθῇ ἡ Νέα Ἑλλάς.

Καὶ θὰ ἡξεύρης κάθε φορά, ὅτι ἡ κάθε σου στέρησις θὰ χρησιμεύῃ διὰ νὰ κατασκευασθῇ τὸ λαμπρὸ αὐτὸ οἰκοδόμημα καὶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ θὰ στεγασθῇ ἐσὺ, Ἑλληνικὴ Λαέ, μίαν ἡμέραν. Καὶ τότε ὁ καθένας ἀπὸ σὰς θὰ εἶναι εὐτυχής καὶ ὑπερήφανος διὰ τὸ ἔργον του, διὰ τὸ ὅποιον ἔβαλε τὸ μόχθον του, τὸν ἰδρῶτα του, τὴν στέρησί του καὶ διὰ τὸ ὅποιον θὰ εἶναι ὁ καθένας μας ὑπερήφανος καὶ μέσα στὸ ὅποιον θὰ ζήσῃ ἀσφαλῆς, ἐλεύθερος καὶ εὐτυχής.

Τὸ πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως, Ἑλληνικὴ Λαέ, τὸ γνωρίζεις. Τὸ εἶδες ἀναπτυσσόμενον εἰς τὴν προκήρυξιν πού σοῦ ἔκαμα στὰς 5 Αὐγούστου, ὅπως τὸ εἶδες ἀναπτυσσόμενο καὶ στὸ λόγο μου τῆς Θεσσαλονίκης. Τὸ εἶδες ἀκόμη καὶ στὰς δηλώσεις τῶν συνεργατῶν μου, τῶν Ἰπουργῶν μου, πού εἶναι τόσον ἐμπειριστατωμένα καὶ λεπτομερεῖς, καὶ τὸ αἰσθάνεσαι ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν του σὲ πολλὰς περιπτώσεις.

Μόνον τοῦτο θέλω νὰ ἐπωφεληθῶ ἀπὸ τὴν ἀποψινὴ συγκέντρωσί σου, διὰ νὰ σὰς ἐκθέσω τὰς κυρίας μόνον γραμμὰς του.

Αἱ κύρια γραμμὰ τῆς Κυβερνήσεως εἶναι :

Ἡ στερέωσις τοῦ Ἐθνικοῦ, τὸν ὅποιον δλόκληρος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς θεωρεῖ καὶ πιστεύει, ὅπως καὶ πράγματι εἶναι, τὸ θεμέλιον τοῦ ἔθνικοῦ μας οἰκοδομήματος καὶ ἡ ἐγγύησις τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Πατρίδος.

Ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἔθνικοῦ φρονήματος τῶν Ἑλλήνων. Ἡ τόνωσις τῆς αἰσιοδοξίας, τοῦ θάρρους καὶ τῆς αὐτοπεποιθήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ ἐμπέδωσις τῆς πίστεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στὸν ὑψηλὸν ἐκπολιτιστικὸν προορισμόν του.

Ἡ ἔθνικὴ διαπαιδαγώγησις τῆς νεολαίας, τῶν παιδιῶν μας καὶ τῶν θυγατέρων μας. Ἀνύψωσις τοῦ φρονήματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν εἰς τρόπον ὅστε νὰ ἐξασφαλίσωμεν διὰ τὴν Ἑλλάδα πολίτας μὲ φρόνημα καὶ συνειδητὰς μητέρας, νὰ τονώσωμεν τὸν οἰκογενειακὸν ρυθμό.

Τὰ καλὰ καὶ στερεὰ δημόσια οἰκονομικά. Νὰ μὴ σπαταλᾶται τὸ χρῆμα τοῦ λαοῦ σὲ ἀσκόπους καὶ περιττὰς δαπάνας. Νὰ διατίθεται τὸ χρῆμα τοῦ λαοῦ μὲ φειδῶ καὶ σὲ σκοποὺς πού ν' ἀποδίδουν τὸ μέγιστον δυνατόν ἀποτέλεσμα ὑπὲρ τοῦ συνόλου.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἔθνικῆς ἡμῶν παραγωγῆς σὲ ἄλλους αὐτῆς τοὺς κλάδους καὶ εἰς τὰ πάσης φύσεως μέσα συγκοινωνίας καὶ εἰς τὰ πλουτοπαραγωγικὰ ἔργα. Ἀνάπτυξις τοῦ τουρισμοῦ. Ἀνάπτυξις πρὸ παντός κατὰ τρόπον μεθοδικὸν καὶ συστηματικὸν τῆς γεωργίας, διὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἐξασφαλισθῇ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο ἡ εὐζωία καὶ ἡ ἐπάρκεια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ ἀνάπτυξις ὄλων αὐτῶν ὡς ἐνὸς συνόλου ἀρμονικὰ συνδεδεμένου, κατὰ τρόπον καὶ σύστημα μεθοδικόν, πού θὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπιμόνως γιὰ χρόνια. Ἡ ἰδιαιτέρα ἐπιμέλεια τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἡ ὁποία ἤρchiσε νὰ ἐφαρμόζεται καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ἐφαρμόζεται εἰς ὅλην αὐτῆς τὴν ἑκτασίαν, διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ

διά τῆς ἐργασίας συντήρησις τῶν ἐργατῶν καὶ ἡ καλλιτέρα πνευματικὴ αὐτῶν ἀνάπτυξις.

Ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐργατικῆς τάξεως κατὰ τρόπον ποῦ νὰ μὴ γίνωνται οἱ ἐργάται θύματα τῶν ἀνηθίκων ἐκμεταλλευτῶν καὶ ἀπατεώνων, ἀλλὰ νὰ εἶναι πολῦτιμοι συνεργάται τῆς προόδου ὀλοκλήρου τῆς κοινωνίας.

Ἡ προστασία τῶν βιοτεχνῶν καὶ ἐπαγγελματιῶν, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὸν συνδετικὸν κρίκον μεταξὺ τῶν ἐργοδοτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν.

Ἡ ἰδιαιτέρα ὠσαύτως ἐπιμέλεια ὑπὲρ τῶν ἀγροτῶν, ποῦ ἀποτελοῦν τὸν κύριον συντελεστὴν τῆς πλουτοπαραγωγικῆς δυνάμεως τῆς χώρας καὶ ποῦ εἶναι ὁ μεγάλος ὄγκος τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ εὐζωία καὶ ἡ ἐπάρκεια εἶναι εὐζωία καὶ ἐπάρκεια τοῦ Ἑθνους.

Ἡ ἀδιάκοπος φροντίς διὰ τὴν στερέωσιν τοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος μὲ ὄλας τὰς ἀναγκαίας θυσίας διὰ τὸ σύνολον τῆς κοινωνίας καὶ ἰδίως διὰ τὰς ἐνδεεῖς τάξεις, αἱ ὅποιαί θυσίαι θ' ἀποτελέσουν τὴν ἀκλόνητον θάσιν τοῦ καθεστώτος τούτου.

Ἡ συστηματικὴ ὀργάνωσις τῆς προνοίας ὑπὲρ τῶν πασχόντων ἐνδεῶν καὶ τῶν πτωχῶν, τῆς ὁποίας ἡ ἔλλειψις ἀποτελεῖ κηλίδα διὰ τὸν πολιτισμὸν μας. Ἡ στέγασις τῶν προσφύγων.

Ἡ ὀργάνωσις καλῆς διοικήσεως καὶ ἀποκεντρωτικῆς εἰς τὰς ἐπαρχίας, ὥστε αἱ ἐπαρχίαι νὰ ἔχουν ἐπὶ τόπου τὴν ἀπὸ μέρους τοῦ Κράτους ἐπιμέλειαν καὶ φροντίδα τῶν ὑποθέσεων των, στὴ διαχείρισι τῶν ὁποίων θὰ συμμετέχωσι καὶ αἱ ἴδιαι ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ μετὰ τῶν ὀργάνων τοῦ Κράτους κατὰ τρόπον ποῦ αἱ ἐπαρχίαι νὰ ἀποκτήσουν ἰδίαν ζωὴν, κίνησιν καὶ δράσιν.

Ἡ Κυβέρνησις θὰ συμμετάσχη ἐνεργῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἐπιστημῶν.

Ἡ ἐνίσχυσις τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ κλήρου καὶ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐμπέδωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, τὸ ὁποῖον συνετήρησε τὸν Ἑλληνισμὸν ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας.

Ἡ μετὰ προσοχῆς καὶ μεθόδου βαθμιαία σὺν τῷ χρόνῳ σωματειακὴ ὀργάνωσις τῆς κοινωνίας, ὥστε εἰς τὸ μέλλον ν' ἀποτελέσῃ αὕτη τὴν θάσιν ἐνδὲς καλῶς μελετημένου καὶ συμφώνου πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑθνους συστήματος σωματειακῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, ὅταν θὰ καταστῇ ὄρμος ἢ ἐφαρμογὴ του.

Καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου καὶ ἐπειγόντως ἢ συγκρότησις τῶν ἐθνικῶν πολεμικῶν δυνάμεων, ὥστε αὐταὶ νὰ εἶναι εἰς θέσιν σὲ κάθε στιγμὴν καὶ σὲ κάθε ἀνάγκη νὰ ὑπερασπιζῶσι τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς χώρας. Ἡ ἐνίσχυσις αὐτῶν, ὥστε ὁ λαός, ἐκδήλωσις τῆς δυνάμεως τοῦ ὁποίου εἶναι αἱ ἐθνικαὶ πολεμικαὶ δυνάμεις, νὰ εἶναι πάντοτε ὑπερήφανος δι' αὐτάς. Ἡ Ἑλλάς δὲν ζητεῖ πολεμικὰς περιπετείας. Θέλει τὴν εἰρήνην καὶ δι' αὐτὸ συνηνώθη μὲ τοὺς βαλκανικοὺς λαοὺς καὶ θὰ μείνῃ πιστὴ εἰς τὴν βαλκανικὴν συμφωνίαν. Ἀλλὰ, ἂν χρειασθῇ ποτὲ νὰ πολεμήσῃ, πρέπει νὰ εἶναι ἔτοιμη καὶ θὰ εἶναι ἔτοιμη.

Αὐταὶ εἶναι αἱ κύριαι καὶ χαρακτηριστικαὶ γραμμαὶ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν τῆς Κυβερνήσεώς μου.

Οἱ Ὑπουργοὶ τῆς Κυβερνήσεώς μου θὰ σὰς ἀναπτύσουν ἐκάστοτε τὰς λεπτομερείας τῶν μέτρων, τὰ ὅποια θὰ λαμβάνῃ ἕκαστος εἰς τὸν κλάδον του.

Σὰς εἶπα τὰς κυρίας γραμμιάς, ἀλλὰ τὸ πρόγραμμα αὐτὸ ἄρχισε καὶ νὰ ἐφαρμόζεται ἀμέσως ἀπὸ τῆς 5 Αὐγούστου, εἰς ἓνα μεγάλο μέρος του.

Ὁ κατόπιν κοινῆς συμφωνίας τοῦ Κράτους, ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν καθορισμὸς τοῦ κατωτάτου ἡμερομισθοῦ, αἱ συλλογικαὶ συμβάσεις ἐργασίας καὶ ἡ ἐναρξίς τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων, ἡ διανομὴ τῶν ἀποξηρανθεισῶν γαιῶν εἰς τοὺς ἀγρότας τῆς Βορείου Ἑλλάδος καὶ ἡ ἴδρυσις τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἀξιοποιήσεως αὐτῶν, ὁ ὑποβιβασμὸς τοῦ ἐπιτοκίου τῶν καλλιεργητικῶν δανείων, ἡ ἐφαρμογὴ τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως, αἱ αὐστηραὶ οικονομίαι τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἡ ἐκτέλεσις εἰς μεγάλην κλίμακα ἔργων συγκοινωνίας εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα, τὰ μέτρα ὑπὲρ τῆς σταφίδος, ἡ κατάργησις τῆς ἐλαιοδεκάτης, ἡ ἐνίσχυσις τῶν καπνοπαραγωγῶν καὶ ἡ ἐλάττωσις τῶν φόρων των, τὰ μέτρα, τὰ τόσον ἀποτελεσματικὰ, κατὰ τῆς λαθρεμπορίας τοῦ συναλλάγματος, ἡ ὀργάνωσις τοῦ Τύπου κατὰ τρόπον ποῦ ν' ἀποκατασταθῇ οὗτος εἰς τὸν πράγματι ὑψηλὸν αὐτοῦ προορισμὸν, ἡ κατάργησις τῆς ἀποσυνθετικῆς κομματικῆς συναλλαγῆς, ἡ ἀφιέρωσις τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν ὀργάνων τοῦ Κράτους εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ πολίτου καὶ τοῦ λαοῦ, ἐξ ἴσου διὰ πάντας, χωρὶς νὰ χρειάζωνται οἱ κομματάρχαι, ὁ δραστηριώς, προσεκτικὸς καὶ συστηματικὸς ἐνεργούμενος πολεμικὸς ἀνεφοδιασμὸς, πρὸ παντὸς δὲ ἡ ἀποκατάστασις εἰς τὴν χώραν πέρα ὡς πέρα, ἀπὸ τὸ ἓνα ἄκρον τῆς Ἑλλάδος ἕως εἰς τὸ ἄλλο, τοῦ αἰσθήματος τῆς ἀσφαλείας, τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας καὶ ἡ ἀποκάθαρσις τῆς κοινωνίας ἀπὸ τῶν συνταρασσόντων αὐτὴν ἀνατρεπτικῶν στοιχείων, ὄλα αὐτά, τὰ ὅποια ἔχετε πλέον στὰ χέρια σας, πραγματικὰ μπροστὰ στὰ μάτια σας, τί μαρτυροῦν; Μαρτυροῦν, πολῖται Ἑλληγες, μαρτυροῦν ὅτι τώρα ἔχετε Κυβέρνησιν, Ἑθνικὴν Κυβέρνησιν, ποῦ δὲν σὰς λέγει λόγια καὶ προγράμματα, ἔχετε Κυβέρνησιν ποῦ σὰς ἐκθέτει πρόγραμμα, ποῦ ἄρχισε νὰ τὸ ἐφαρμόζῃ ἤδη ἀπὸ δύο μηνῶν, ἀπὸ τῆς 5 Αὐγούστου.

Μαρτυροῦν ὄλα αὐτά, ὅτι ἔχετε Κυβέρνησιν ποῦ τὰ λόγια της τὰ κάνει: ἔργα μὲ τὸ γοργότερο ρυθμὸν.

Ἀλλὰ ὄλα αὐτά, Ἑλληνικὲ Λαέ, τὰ θεωρῶ μόνον ὡς ἀπαρχὴν. Καλὴν ἀπαρχὴν τοῦ μακροῦ καὶ κοπιώδους ἔργου μας.

Τὸ ἔργον τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος θὰ εἶναι μακρὸν καὶ δυσχερές. Ἀλλὰ εἴμεθα ἀποφασισμένοι νὰ τὸ φέρωμεν εἰς πέρας σὲ ὄλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν.

Ζητῶ δὲ ἀπὸ σέ, Ἑλληνικὲ Λαέ, διὰ τὸν κόπον αὐτόν, πρὸ παντὸς πειθαρχίαν, ζητῶ νὰ μοῦ δώσης ὄλην σου τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν πίστιν σου, τὴν ἐνθουσιασμὸν σου, τὴν βοήθειάν σου ὀλοκλήρη. Καὶ νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι καμιὰ ἀντίδρασις δὲν θὰ εἶναι δυνατὴ, διότι θὰ τὴν συνέτριβα προτοῦ ἀκόμη ἐμφα-

νισθή. Ἡ ἐπιείκεια πού ἔδειξα μέχρι τοῦδε πρὸς μερικούς, πού δὲν ἐκατάλαβαν ἀκόμη περὶ τίνος πρόκειται, δὲν εἶναι καὶ δύσκολο νὰ μεταβληθῆ εἰς ἀμείλικτον αὐστηρότητα.

Ζητῶ, Ἑλληνικὲ Λαέ, τὴν αἰσιοδοξίαν σου καὶ τὴν πεποίθησίν σου, ὅτι γρήγορα μὲ τὴν συνδρομὴν σου θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, πού θὰ εἶσαι μέσα στὴν κοινω- νία τῶν λαῶν τοῦ πολιτισμένου κόσμου υπερήφανος διὰ τὴν Πατρίδα σου, διὰ τὴν ἰσχύν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς καὶ θὰ εἶναι ἀκόμη υπερήφανος καθένας σας διὰ τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον.

Καὶ τώρα ἐκδηλώσατε ὅλοι σας τὴν στερεὰν ἀπόφασιν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου καὶ ἐκφράσατέ την μὲ μιὰ μυριόστομη κραυγὴ, ἢ ὁποία νὰ περιλαμβάνῃ τὰ πάντα, πᾶν ὅτι ἔχομεν ὠραῖον καὶ πολῦτιμον εἰς τὴν ζωὴν αὐτήν, σὲ μιὰ ζητωκραυγὴ μὲ δλην σας τὴν δύναμιν καὶ ὄλον σας τὸν ἐνθουσιασμό, σὲ μιὰ κραυγὴ ὑπὲρ τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ Βασιλέως.

— Ζήτω ἢ Ἑλλάς! Ζήτω ὁ Βασιλεὺς τῆς!

ΛΟΓΟΣ ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΕΙΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΝ

(7 Ὀκτωβρίου 1936)

Κάτοικοι τῆς Κομοτηνῆς, κάτοικοι τῆς Θράκης,

Ὅταν ἐξεκίνησα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ ἔλθω ἐδῶ εἶχα μέσα μου ἕνα αἶσθημα ἀνησυχίας. Ἐλεγα: Γνωρίζω ὅτι ὁ κόσμος ἀνακουφίστηκε μὲ τὴν Μεταβολὴν τῆς 4 Αὐγούστου. Γνωρίζω ὅτι κατάλαβε ὅτι ἔβγαλε ἀπὸ πάνω του ἕνα θάρος, τὸ ὁποῖον τὸν ἐπίεζε σὰν ἐπιφύλακτος. Ἀλλὰ δὲν γνωρίζω ἂν ὁ λαὸς τῆς Βορείου Ἑλλάδος ἐνθουσιάσθηκε. Διότι δὲν χρειάζεται μόνον νὰ αἰσθανθῆ κανεὶς ἀνακούφισιν ἀπὸ τὸ θάρος τῆς τυραννίας κάτω ἀπὸ τὴν ὁποίαν εὐρίσκετο, τῆς τυραννίας τῶν κομμάτων καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ. Χρειάζεται καὶ νὰ ἐνθουσιασθῆτε, διότι χωρὶς ἐνθουσιασμὸν μεγάλα ἔργα δὲν γίνονται. Ὅταν ὁμοῦ ἐξεκίνησα ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην, ὅταν ἐπέρασα ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μοῦ ἦσαν γνωστά ἀπὸ τὰς ἄλλας ἡρωϊκὰς περιστάσεις, ὅταν εἶδα τὰ Πορτοῖα, καὶ γεμάτα κόσμον τὸ Σιδηρόκαστρο, τὰς Σέρρας, τὴν Δράμαν, τὴν Ξάνθην καὶ εἶδα τὸν ἐνθουσιασμὸν ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπαλλεν αὐτὸς ὁ λαὸς, ὅταν ἤλθα ἐδῶ καὶ σὰς εἶδα συγκεντρωμένους, μολονότι τόσο ἐκοπιάσατε ἀπὸ τὴν βρο- χὴν καὶ τὴν κακοκαιρίαν, μὲ τόσο ἐνθουσιασμὸν, τότε εἶπα μέσα μου: Πᾶμε καλά, ὁ λαὸς ἔχει ἐνθουσιασθῆ, ὁ λαὸς τῆς Βορείου Ἑλλάδος ἐκατάλαβε περὶ τίνος πρόκειται. Ὁ λαὸς εἶναι μαζί μας, τὸ ἔργον ἤρχισεν ὑπὸ τοὺς ἀρίστους οἰωνοὺς καὶ θὰ τελειώσῃ ἀποφασιστικὰ καὶ τέλεια.

Δὲν θὰ σὰς ἐπαναλάβω γνωστὰ πράγματα. Τὸ κατάντημα εἰς τὸ ὁποῖον

εἶχε φθάσει ἢ Ἑλλάς τὸ ἐγνωρίζατε ὅλοι. Δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἕνας λαὸς διαρκῶς διηρημένος καὶ ἀνταγωνιζόμενος μὲ κομματικὰς ἀντεγκλήσεις.

Δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἕνας λαὸς, ὅταν δὲν σκέπτεται ἄλλο τίποτε παρὰ τὸ κόμμα καὶ ὅταν σβήνεται ἀπὸ τὰ μάτια του ἢ Πατρίς. Δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἕνας λαὸς, ὅταν ἔχη μέσα του τὸ σαράκι τοῦ κομματισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπειλεῖ νὰ καταστρέψῃ τὰ πάντα, ὅτι ὠραῖον καὶ πολῦτιμον ἔχομεν οἱ Ἑλληνες εἰς τὴν ζωὴν μας. Ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θεώρουν ἐγὼ χειρότερον καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ δύο ἦτο ἡ ἀπισιοδοξία πού εἶχε καταλάβει τὸν ἑλληνικὸν λαὸν πρὶν ἀπὸ τὰς 4 Αὐγούστου, ἢ ὁποία θέβαια προήρχετο ἀπὸ τὴν τάσιν τὴν ὁποίαν σὰς εἶπα, ἀλλὰ καὶ ἡ ὁποία ἠῤῥξανεν ἀκόμη περισσότερο τὰ ἀποτελέσματα. Ἐνας λαὸς, ὅταν γκρινιάζῃ διαρκῶς μὲ τὴν τύχην του, ὅταν δὲν πιστεύῃ τίποτε, ὅταν δὲν πιστεύῃ ὅτι δύναται νὰ γίνῃ μέγας, ὅταν δὲν αἰσθάνεται μέσα του τὴν αἰσιοδοξίαν καὶ ὅταν δὲν δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι θὰ καταφέρῃ ὅτι θέλει, ἕνας τέτοιος λαὸς εἶναι γέρικος καὶ οἱ γέρικιοι λαοὶ εἶναι προωρισμένοι νὰ ἀποθάνουν.

Αὐτὸ ἐφοβήθηκα περισσότερο ἀπὸ ὅλα, ἀλλὰ ὅταν μετὰ τὴν Μεταβο- λὴν τῆς 4 Αὐγούστου εἶδα τὴν αἰσιοδοξίαν, ἢ ὁποία ἐχύθη ἀπὸ τὸ νοτιώτερον ἄκρον τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὴν Κρήτην, ὡς τὸ βορειότερον ἄκρον τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν Κομοτηνὴν, μὴ μοῦ εἶπῃ κανεὶς ἀπὸ σὰς ὅτι τώρα δὲν πιστεύετε ὅτι ἢ Ἑλλάς θὰ γίνῃ κάτι, μὴ μοῦ πῆτε ὅλοι σας ὅτι δὲν ἔχετε αὐτοπεποίθησιν εἰς τὸν ἑαυτὸν σας καὶ πίστιν εἰς τὴν Πατρίδα σας. Μόνον ἔτσι γίνονται μεγάλοι οἱ λαοὶ καὶ μόνον ἔτσι γίνονται μεγάλα ἔργα. Τί ἦτο ἢ Ἑλλάς τὸ 1821; Μιὰ χούφτα ἀνθρώπων φτωχῶν καὶ δυστυχισμένων καὶ ἀπέναντί τῆς ἦτο μία τρομερὴ αὐτοκρατορία, καὶ ἐσηκώθη μὲ ἕνα αἶσθημα αἰσιοδοξίας ἀπέραντον, ἢ ὁποία αἰσιοδοξία ἐγέννησε τὴν σημερινὴν Ἑλλάδα. Τώρα θέβαια δὲν πρό- κεται γιὰ πολέμους καὶ κατακτήσεις. Πρόκειται δι' ἄλλα πράγματα. Δὲν ἔχο- μεν ἀνάγκην ἀπὸ πολέμους καὶ κατακτήσεις. Πάντοτε ὁμοῦ πρέπει νὰ εἴμεθα ἰσχυροὶ, ἵνα ὑπερασπίσωμεν τὴν ἀκεραιότητα τοῦ τόπου μας ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν ἠμποροῦμεν νὰ δώσωμεν οὔτε μίαν σπιθαμὴν. Ἀλλὰ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ προκαλέσωμεν πολέμους, θέλομεν νὰ ζήσωμεν ἐν εἰρήνῃ.

Θέλομεν νὰ κάμωμεν πολιτισμὸν Ἑλληνικόν. Δὲν θέλομεν τοὺς ξένους πολιτισμούς. Θέλομεν ἰδικόν μας πολιτισμὸν, τὸν ὁποῖον νὰ τὸν ὠθήσωμεν καὶ νὰ τὸν κάμωμεν ἀνώτερον ἀπὸ ὅλους τοὺς πολιτισμούς εἰς τὴν ἄκρην αὐτὴν τῆς Εὐρώπης. Θέλομεν εὐημερίαν οἰκονομικὴν. Θέλομεν αὐτὴν τὴν γῆν, αὐτὴν τὴν πολῦτιμον γῆν, τὴν ὁποίαν βλέπει κανεὶς καὶ πρέπει νὰ σὰς εἴπω ὅτι τὴν βλέπει κανεὶς πόσον εἶναι ἐγκαταλελειμμένη, θέλομεν νὰ τὴν κάμωμεν νὰ παραγάγῃ, νὰ γίνῃ περιθώλι, ὅπως ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ μιὰ ἡμέρα, ἕνα πλούσιο περιθώλι, ὥστε οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς τὰ χῶματα αὐτὰ νὰ αἰσθανθοῦν ὅτι εἶναι εὐτυχισμένοι. Θέλομεν νὰ κάμωμεν τὴν διοίκησιν πού νὰ μὴν ἀνήκῃ εἰς κόμματα, ἀλλὰ εἰς ὀλόκληρον τὸν λαόν. Θέλομεν διοίκησιν εἰς τὴν ὁποίαν νὰ προσφεύγῃ ὁ καθένας πολίτης καὶ ὁ μικρότερος πολίτης, γιὰ νὰ πῇ τὸν